MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTI TARBIYALANUVCHILARINI TAYYORLASHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH

Jo‘rabekova Sarvinoz O‘ktambek qizi
Guliston Davlat Pedagogika Instituti 1-kurs magistranti
sarvinozjorabekova285@gmail.com

Bugungi kunda dunyo miqyosida maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Maktabgacha yosh bolaning shaxs sifatida shakllanishidagi eng muhim davr hisoblanadi. Shu sababli rivojlangan davlatlar bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularning qobiliyatlarini erta aniqlash hamda sifatli ta’lim berish uchun zamonaviy pedagogik yondashuvlardan foydalanib kelmoqda.

O‘zbekiston Respublikasida ham maktabgacha ta’lim tizimini tubdan isloh qilish, xorijiy tajribalarni o‘rganish va ularni amaliyotga joriy etishga katta e’tibor berilmoqda.

Xorijiy tajriba deganda boshqa davlatlarning ta’lim tizimida qo‘llanilayotgan ilg‘or metodlar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, bolalarni rivojlantirish usullari va samarali boshqaruv tajribalari tushuniladi. Xorijiy tajribalarni o‘rganish pedagoglarga yangi yondashuvlarni o‘zlashtirish, bolalarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ta’lim muhitini yaratish imkonini beradi.

Bugungi globallashuv jarayonida ta’lim tizimlari bir-biri bilan chambarchas bog‘liq holda rivojlanmoqda. Shu sababli boshqa davlatlarda samarali natija bergan metodlarni o‘rganish va ulardan oqilona foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Xorijiy tajribalar bolalarning ijodkorligi, mustaqil fikrlashi, muloqot ko‘nikmalari va ijtimoiy faolligini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Montessori metodikasi italiyalik pedagog Mariya Montessori tomonidan yaratilgan bo‘lib, u bolaga erkinlik berish va uning mustaqil rivojlanishiga imkon yaratishga asoslanadi. Ushbu metodika bo‘yicha bola o‘zi qiziqqan faoliyat bilan shug‘ullanadi, pedagog esa yo‘naltiruvchi vazifasini bajaradi. Montessori metodida sensor rivojlantirish, amaliy mashg‘ulotlar, nutq va matematik tasavvurlarni rivojlantirishga katta e’tibor qaratiladi.

O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlarida Montessori metodining ayrim elementlarini qo‘llash bolalarning mustaqilligi va mas’uliyat hissini oshirishga yordam beradi. Masalan, bolalarga mustaqil ravishda kiyinish, buyumlarni tartibga keltirish, turli sensor materiallar bilan ishlash imkoniyatini yaratish ularning hayotiy ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Finlyandiya dunyodagi eng ilg‘or ta’lim tizimiga ega davlatlardan biri hisoblanadi. Ushbu davlat tajribasida bolaga bosim o‘tkazmasdan, o‘yin asosida ta’lim berishga katta e’tibor qaratiladi. Bolalarning psixologik holati, qiziqishlari va individual

imkoniyatlari inobatga olinadi. Pedagoglar bolaga do‘stona muhit yaratadi va uni erkin fikrlashga undaydi.

Finlyandiya tajribasidan O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida foydalanish bolalarning stresssiz ta’lim olishini ta’minlaydi. Ayniqsa, o‘yin orqali o‘qitish metodlari bolalarda bilim olishga bo‘lgan qiziqishni kuchaytiradi. Bundan tashqari,

bolalarning individual rivojlanish xaritasini yuritish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Yaponiya maktabgacha ta’lim tizimida intizom, jamoada ishlash va mehnatsevarlikni shakllantirish asosiy o‘rinlardan birini egallaydi. Bolalar kichik yoshdan boshlab tartib-intizomga, kattalarni hurmat qilishga va jamoa bilan ishlashga o‘rgatiladi. Yaponiya bog‘chalarida bolalar mustaqil ravishda sinf xonalarini yig‘ishtirish, ovqat tarqatish va oddiy mehnat faoliyatlarida qatnashadilar.

Bu tajribani O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tashkilotlarida qo‘llash orqali bolalarda mas’uliyat, jamoaviylik va mehnatsevarlik fazilatlarini shakllantirish mumkin. Ayniqsa, navbatchilik faoliyatlari, guruh bo‘lib ishlash mashg‘ulotlari va o‘zaro yordamga asoslangan o‘yinlar samarali natija beradi.

Bugungi kunda STEAM texnologiyasi rivojlangan davlatlarda keng qo‘llanilmoqda. STEAM — Science, Technology, Engineering, Art va Mathematics yo‘nalishlarini integratsiyalashgan holda o‘qitish tizimidir. Ushbu texnologiya bolalarda kreativ fikrlash, muammolarni hal qilish, tajriba o‘tkazish va mustaqil izlanish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida STEAM texnologiyasidan foydalanish uchun oddiy konstruktorlar, tajriba o‘yinlari, rasm chizish va loyihaviy faoliyatlardan foydalanish mumkin. Masalan, bolalar bilan oddiy tajribalar o‘tkazish, qog‘ozdan shakllar yasash yoki qurilish o‘yinlari tashkil etish orqali ularning ilmiy dunyoqarashi rivojlantiriladi.

Hozirgi vaqtda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar olib borilmoqda. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish, pedagoglarning malakasini oshirish va xalqaro tajribalarni o‘rganish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, xorijiy tajribalarni to‘liq ko‘chirib olish emas, balki ularni milliy qadriyatlar, urf-odatlar va bolalarning yosh xususiyatlariga moslashtirish muhimdir. Masalan, Montessori metodikasidagi mustaqil rivojlantirish yondashuvi o‘zbek oilaviy qadriyatlari bilan uyg‘unlashtirilgan holda qo‘llanishi mumkin. Finlyandiya tajribasidagi o‘yin asosida ta’lim metodlari esa “Ilk qadam” dasturi bilan bog‘langan holda samarali natija beradi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkiloti tarbiyalanuvchilarini tayyorlashda xorijiy tajribalardan foydalanish ta’lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biridir. Xorijiy davlatlarning ilg‘or tajribalarini o‘rganish bolalarning intellektual, ijodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, pedagoglarning kasbiy mahorati ham oshadi. Kelajakda O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida xalqaro tajribalarni milliy qadriyatlar asosida uyg‘unlashtirish orqali yanada samarali natijalarga erishish mumkin. Bu esa barkamol avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PQ–4477-son qarori.
2. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi. Toshkent, 2022.
3. Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi materiallari.
4. Montessori M. “Ilk bolalikdagi ta’lim”. Toshkent: Yangi asr avlodi.
5. Davronova S.A. “Maktabgacha ta’lim va xorij tajribalari”.
6. Saidova N., Pirmatova Z. “STEAM texnologiyasining maktabgacha ta’limdagi ahamiyati”.
7. Karimova V. “Maktabgacha pedagogika”. Toshkent, 2021.
8. Xolmatova M. “Maktabgacha ta’lim metodikasi”.